

Трейси Шевалие

*Момичето
с перлената
обица*

РОМАН

Превела от английски
ДИМИТРИНА КОНДЕВА

ОБСИДИАН

TRACY CHEVALIER
GIRL WITH A PEARL EARRING

Copyright © 1999, 2005 by Tracy Chevalier
All rights reserved.

Превод © *Димитрина Кондева*
Худ. оформление © *Николай Пекарев*

ОБСИДИАН
София 2022

ISBN-978-954-769-320-3

На баца ми

1664 z.

Мама не ме беше предупредила, че ще дойдат. После ми каза, че не искала да им изглеждам притеснена. Изненадах се, защото си мислех, че ме познава добре. На чуждите хора щях да им се видя спокойна. Аз не бях някоя малка ревла. Само мама можеше да забележи как брадичката ми се сковава и големите ми очи стават още по-големи.

Докато режах зеленчуци в кухнята, дочух гласове пред входната врата – женски глас, искрящ като излъскан месинг, и мъжки – приглушен и тъмен като дървото на масата, на която работех. В нашата къща рядко се чуваха такива гласове. Те ме караха да си представям меки килими, книги, перли, скъпи кожи.

Доволна бях, че съм изжулила здраво стъпалото пред прага.

Маминият глас – като къкрещо гърне – долетя откъм предната стая. Идваха в кухнята. Побутнах встрани накълцания праз, оставих ножа на масата, обърсах ръце в престилката си и стиснах устни, за да не треперят.

Мама застана на вратата с очи като две предупреждения. Жената зад нея трябваше да понаведе глава, за-

щото беше много висока, по-висока от мъжа, който влезе последен.

В нашето семейство всички сме дребни, дори баща ми и брат ми.

Жената изглеждаше така, сякаш я е брулил вятър, макар този ден да не духаше. Шапката ѝ беше килната настрани и изпод нея се подаваха руси къдрици, накацали на челото ѝ като пчели, които тя на няколко пъти пропъди нетърпеливо. Трябваше да си приглади яката, която не беше добре колосана. Смъкна сивата пелерина от раменете си и аз видях, че под тъмносинята рокля расте бебе. То щеше да се появи на бял свят до края на годината, ако не и по-рано. Лицето на жената приличаше на голяма овална чиния – ту блясваше, ту помътняваше. Очите ѝ бяха две светлокафяви копчета – цвят, който рядко вървеше с руса коса. Преструваше се, че ме наблюдава внимателно, но не можеше да задържи върху мен погледа си, който се стрелкаше из стаята.

– Значи това е момичето – каза рязко тя.

– Да, това е дъщеря ми Грийт – отвърна майка ми.

Аз кимнах почтително на мъжа и жената.

– Малка ми се вижда още. Дали ще е достатъчно здрава и силна?

Докато се извърщаше да погледне мъжа, една гънка на пелерината ѝ закачи ножа, с който режех зеленчуците, събори го от масата и той се завъртя по пода. Жената изписка.

– Катарина – каза кротко мъжът. Произнесе името ѝ така, сякаш устата му бе пълна с канела.

Жената млъкна и се постара да изглежда спокойна.

Аз пристъпих, вдигнах ножа и го избърсах в пре-

стилката си, преди да го оставя на масата. Острието беше закачило зеленчуците. Върнах едно отместено морковче на мястото му.

Мъжът ме наблюдаваше с очи, сиви като морето. Имаше издължено остро лице с неподвижно изражение – за разлика от лицето на жена му, трепкащо като пламък на свещ. Беше голоблад и нямаше мустаци, което ми хареса, защото така изглеждаше чист. Носеше черно наметало и бяла риза с красива дантелена яка. Шапката похлупваше косата му, червена като мокра от дъжда тухла.

– Какво си захванала тук, Грийт? – попита той.

– Режа зеленчуци, господине. За супата.

Винаги подреждах зеленчуците в кръг, всеки вид в отделен триъгълник, като резени на пита. Тази имаше пет резена: от червено зеле, лук, праз, моркови и ряпа. Заглаждах ги с ръба на ножа, а в средата заоблях морковено колелце.

Мъжът тупна с пръст по масата.

– По реда, в който ще ги изсипеш в тенджерата, ли си ги разпределила? – заинтересува се той, оглеждайки кръга.

– Не, господине.

Поколебах се. Не можех да обясня защо съм сложила в този ред зеленчуците. Просто чувствах, че така трябва да са наредени, но ме беше страх да му го кажа.

– Виждам, че си разделила белите – рече той и посочи ряпата и лука. – А също и оранжевия и червения цвят, и те не са един до друг. Защо така? – Вдигна ивичка червено зеле и парченце морков и ги разтръска като зарове в шепата си.

Погледнах към мама, която ми кимна лекичко.

– Тези два цвята се бият, когато са един до друг, господине.

Той изви вежди, сякаш не беше очаквал такъв отговор.

– Дълго ли подреждаш зеленчуците, преди да ги сложиш в тенджерата?

– О, не, господине – отвърнах смутено аз. Не исках да си помисли, че лентяйствам.

С крайчеца на окото си зърнах някакво движение. Иззад касата на вратата сестра ми Агнес клатеше глава. Аз не лъжех често. Сведох поглед.

Мъжът се извърна леко и Агнес изчезна. Той пусна парченцата морков и зеле в техните трибъгълници. Част от зелевата ивичка падна върху лука. Щеше ми се да се пресегна и да я наместя. Не го направих, но той разбра, че искам. Изпитваше ме.

– Стига толкова приказки – заяви жената. Макар че беше раздразнена от неговото внимание към мен, тя се намръщи насреща ми. – Ами до утре, нали така?

Погледна към мъжа, преди да излезе забързано от кухнята, последвана от майка ми. Мъжът хвърли още един поглед към бъдещата супа, после ми кимна и тръгна след жените.

Когато мама се върна, аз седях до кръга от зеленчуци. Чаках да заговори. Беше сгушила рамене, като да е премръзнала от зимен студ, макар да беше лято, а кухнята – сгорещена.

– От утре им ставаш прислужница. Ако се справяш добре, ще ти плащат по осем стайвера на ден. Ще живееш при тях.

Стиснах устни.

– Не ме гледай така, Грийт – каза мама. – Няма как, след като баща ти си загуби работата.

– Къде живеят?

– На Ауде Лангендейк, където се пресича с Маленпорт.

– В католическия квартал? Значи са католици?

– Ще можеш да си идваш в неделя. Те не възразяват.

Мама сви шепи около рязката, загреба я заедно с малко зеле и лук и ги пушна в тенджерата с вода, която чакаше на огъня. Резените, които бях оформила толкова старателно, се развалиха.

Изкачих се по стълбата да ида при татко. Той седеше до прозореца в предната част на тавана, където светлината обливаше лицето му. Ако можеше изобщо да вижда мъничко, то това беше в такива моменти.

Навремето баща ми украсяваше плочки и пръстите му още бяха боядисани в синьо от рисуването на купидончета, девиси, войници, кораби, деца, риби, цветя и животни по белите квадратчета, които после гледжосваше, изпичаше и продаваше. Един ден пещта изригна и отне очите и занаята му. Все пак извади късмет – двама други мъже умряха в пожара.

Седнах до него и хванах ръката му.

– Чух – рече той, преди да успея да проговоря. – Всичко чух. – Слухът му бе погълнал и силата на липсващите очи.

Не можех да измисля нищо, което да не прозвучи укорително.

– Съжалявам, Грийт. Щеше ми се да можех да се погрижа по-добре за теб. – Мястото, където някога имаше очи, а сега само зашита от доктора кожа, ми се видя натъжено. – Но човекът е честен и благороден. Ще се отнася добре с теб. – За жената не спомена и дума.

– Откъде си сигурен, татко? Познаваш ли го?

– Ти не знаеш ли кой е той?

– Не.

– Помниш ли картината, която видяхме в кметството преди няколко години. Ван Райвен я беше изложил там, след като я купи. Беше изглед от Делфт, откъм Ротердамската и Схидамската порта. С небе, което заемаше много голяма част от платното, и слънчева светлина по някои от сградите.

– А в някои бои беше сипан пясък, за да изглеждат грапави тухлите и керемидите – добавих аз. – По водата имаше дълги сенки и мънички хора на отсамния бряг на реката.

– Същата. – Орбитите на татковите очи се уголемиха, сякаш все още имаше зрение и отново гледаше картината.

Спомнях си я добре – тогава си помислих, че много пъти съм стояла точно на това място, но никога не съм виждала Делфт такъв, какъвто го беше видял художникът.

– Този мъж Ван Райвен ли беше?

– Меценатът? – Татко се засмя презрително. – Не, не, детето ми, не той. Това беше художникът. Вермер. Тук бяха Йоханес Вермер и жена му. Наемат те да чистиш неговото ателие.

* * *

Към малкото вещи, които си взех, мама добави по още една шапка, яка и престилка, тъй че да мога всеки ден да пера едните и да нося другите, та винаги да изглеждам чиста и спретната. Даде ми и един гребен от черупка на костенурка, останал от баба ми – беше с форма на мида и толкова красив, че не подхождаше на прислужница, – а и един молитвеник, да си го чета, когато имам нужда да избягам от католицизма край мен.

Докато прибирахме нещата ми, мама ми обясни защо трябва да работя при семейство Вермер.

– Знаеш ли, че новият ти господар е главен майстор на Гилдията на свети Лука и беше такъв още миналата година, когато стана злополуката с баща ти?

Кимнах, все още смаяна, че ще работя за такъв художник.

– Гилдията се грижи за хората си, доколкото може. Помниш ли кутията, в която баща ти оставяше пари всяка седмица години наред? Тези пари отиват за нуждаещи се художници, като него сега. Но това няма да продължава вечно, нали разбираш. Сега, когато Франс е чирак и у дома не влизат никакви средства, нямаме избор. Не бива да чакаме на хорската милост, не и ако можем да се справим без нея. Наскоро баща ти чу, че новият ти господар търси прислужница, която да чисти ателието му, без да размества нищо, и те предложи, реши, че като заема такъв пост и ни знае хала, Вермер сигурно ще се опита да ни помогне.

Замислих се над думите ѝ.

– Че как да чистя ателието, без да размества нищо?

– Разбира се, че ще местиш вещите, но ще трябва да

ги оставяш точно там, където са били, все едно нищо не е пипано. Както го правиш за татко си сега, когато не вижда.

След злополуката се бяхме научили да оставяме нещата там, където той винаги можеше да ги намери. Но едно беше да вършиш това за сляп човек. Съвсем друго обаче за човек с очи на художник.

След посещението Агнес не обели и дума. Вечерта, когато си легнах до нея, продължи да мълчи, макар че не ми обърна гръб. Просто се визираше безмълвно в тавана. Когато духнах свещта, стана толкова тъмно, че нищо не виждах. Заговорих я.

– Знаеш, че никъде не ща да ходя. Ама трябва.

Мълчание.

– Трябват ни пари. Откакто татко е без работа, вкъщи нищо не влиза.

– С осем стайвера на ден няма да забогатеем. – Гласът ѝ бе дрезгав, сякаш гърлото ѝ бе покрито с паяжина.

– Все ще стигнат за хляб. И за парче сирене. Не е чак толкова малко.

– Ще остана самичка. Зарязвате ме сам-самичка. Първо Франс си отиде, сега и ти.

Когато миналата година Франс замина, Агнес беше най-разстроена от всички ни. Уж все се дърляха като куче и котка, но когато той замина, тя се цупи дни наред. Беше най-малка от трима ни, едва десетгодишна, и не ѝ се бе случвало да остава без Франс и без мен.

– Мама и татко нали ще са тук. А аз ще ви идвам на

гости в неделя. Освен това заминаването на Франс не беше никаква изненада.

От години знаехме, че брат ни ще започне да чиракува, щом навърши тринайсет. Татко беше спестявал усърдно, за да плати таксата, и все говореше как Франс ще изучи друга страна на неговия занаят, после ще се върне и двамата заедно ще отворят работилница за плочки.

А сега баща ни седеше до прозореца и не му се говореше за бъдещето.

След злополуката Франс се върна за два дни. Оттогава не се беше вясвал. За последен път го видях, когато отидох във фабриката, където той чиракуваше, в другия край на града. Изглеждаше съсипан, а целите му ръце бяха в мехури от ваденето на плочките от пещта. Каза ми, че работел от ранни зори до толкова късно, че понякога нямал сили дори да яде.

– Татко не ме предупреди, че ще е толкова тежко – промърмори недоволно той. – Винаги е повтарял, че дължи всичко на своето чиракуване.

– Може би е прав – отвърнах аз. – Нали то го докара дотук.

На следващата сутрин, когато се канех да тръгвам, татко се дотътри до прага на къщата сам, опипвайки стената. Прегърнах мама и Агнес.

– Докато се усетиш, и неделята ще дойде – успокои ме мама.

Татко ми подаде нещо, увито в носна кърпа.

– Да ти напомня за дома – каза той. – За нас.